

VALANALYS | SKOLAN

Lärarnas status kan höjas om vi lär av forskningen

Av Magnus Henrekson • Publicerad den 5 september, 2018

Det räcker inte med högre löner för att höja läraryrkets status. Den kunskapsrelativism som präglar den svenska skolan är förödande för lärarens auktoritet och legitimitet att sätta betyg. Samtidigt har läraryrket omdefinierats från att vara ett intellektuellt och kulturellt yrke, till att bli ett socialt arbete, skriver Magnus Henrekson, professor i nationalekonomi.

Händelser i omvärlden flyttar väljarnas fokus från den ena frågan till den andra, men ett område ligger i varje valrörelse stabilt bland dem som uppfattas som viktigast: skolan. När väljarna ska ta ställning till partiernas förslag om hur den svenska skolan görs konkurrenskraftig jämfört med andra länder är två dimensioner viktigare än andra. Hur förhåller partierna sig till den omfattande forskning vi nu har tillgång till för hur pedagogik och skolsystem är som effektivast? Och vilka slutsatser drar de av den nedgång i skolresultat som nu kan mätas decennier bakåt i tiden?

Spelar partiernas syn på skolans återförstatligande någon roll? Kanske, men bara om en sådan strukturförändring förenas med generella åtgärder för att vända efterkrigstidens rörelse bort från lärarledd undervisning och de beprövade metoder som visat sig innehålla de effektivaste pedagogiska instrumenten.

I mer konkret bemärkelse gäller det att skilja mellan förslag som behandlar symptomen och förslag som ställer forskningen mot underliggande orsaker. Detaljförslag, betygsreformer och riktade resurser till skolor och lärarutbildningar har kommit från såväl socialdemokratiskt som borgerligt ledda regeringar, men skolornas sjunkande resultat handlar inte om detaljer, utan om sådant som läraryrkets status i samhället, synen på kunskap och hur kunskap bäst förmedlas. För att förändra dessa krävs åtgärder som skär på djupet vad gäller både lärarutbildning och kursplaner.

För att ta några aktuella exempel. Spelar partiernas syn på skolans återförstatligande någon roll? Kanske, men bara om en sådan strukturförändring förenas med generella åtgärder för att vända efterkrigstidens rörelse bort från lärarledd undervisning och de beprövade metoder som visat sig innehålla de effektivaste pedagogiska instrumenten.

På samma sätt är frågan om friskolor stor och viktig, men till syvende och sist är det också här synen på kunskap, pedagogik och läraryrkets status som är avgörande, alltså aspekter som ligger bortom vinster och ägande.

Om skolan ska klara sitt samhällsuppdrag är därför lärarens upplevda legitimitet och förmåga till effektiv pedagogik avgörande. Likaså är det utomordentligt viktigt att läraryrket är attraktivt för talangfulla och starkt motiverade studenter. Så är dock inte fallet.

En ytterligare fråga är risken för betygsinflation. Det finns skäl att tro att denna inte bara är ett instrument i konkurrensen om elever, utan drivs av politikernas ideologiskt grundade syn på kunskap och pedagogik. Om den politiska viljan funnits hade det varit enkelt att införa ett inflationssäkert betygssystem.

Kodord som ofta syns i debatten är 'katederundervisning', 'betygshets', 'samarbete', 'självständighet', 'kreativitet' och 'ordning och reda'. Väljarnas uppgift är att bakom dessa och partiernas mer eller mindre konkreta förslag finna på vilka attityder till forskningen dessa vilar.

Lyckligtvis finns det kunskap att ta hjälp av i detta arbete.

I kombination med kursplanen är läraren den faktor som betyder mest för en elevs inläring. Om skolan ska klara sitt samhällsuppdrag är därför lärarens upplevda legitimitet och förmåga till effektiv pedagogik avgörande. Likaså är det utomordentligt viktigt att läraryrket är attraktivt för talangfulla och starkt motiverade studenter. [1] Så är dock inte fallet: lärare beskriver sin självtillfredsställelse som låg och bara fem procent instämmer i att läraryrket har hög status i samhället. [2]

På senare år har flera satsningar gjorts för att höja läraryrkets status, exempelvis har det relativa löneläget höjts en hel del. Få tecken tyder emellertid på att detta eller övriga åtgärder varit effektiva. Den fundamentala förklaringen måste därför sökas på ett djupare plan – i den kunskapssyn som uttrycks i läroplanerna och därmed präglar verksamheten.

Läraryrkets status har varit sjunkande under lång tid, vilket gjort det allt svårare att rekrytera motiverade personer till yrket. I dag är läget akut till följd av en rad orsaker. Ungdomskullarna är stora och en stor grupp lärare står inför pension. Söktrycket till lärarutbildningar är svagt och av dem som börjar hoppar en stor andel av före examen. Bland dem som faktiskt tar examen och går in i yrket är det många som byter yrke. Den senaste prognosen från Skolverket visar att rekryteringsbehovet i för- och grundskola under de närmaste fem åren uppgår till 77 000 personer. Det är lika många som det totala antalet heltidstjänster i den kommunala grundskolan i hela landet.

Lösningen är inte enbart att öka antalet platser på lärarutbildningen, utan att även locka rätt studenter. Hur förhåller sig de politiska förslagen till denna senare utmaning?

På senare år har flera satsningar gjorts för att höja läraryrkets status, exempelvis har det relativa löneläget höjts en hel del. Få tecken tyder emellertid på att detta eller övriga åtgärder varit effektiva. Den fundamentala förklaringen måste därför sökas på ett djupare plan – i den kunskapssyn som uttrycks i läroplanerna och därmed präglar verksamheten. Denna kunskapssyn ligger bakom många av skolans problem och hindrar ofta lärarna från att ägna sig åt själva utbildningsuppdraget. I stället för tekniska punktinsatser är därför en förändrad kunskapssyn som leder till ett förändrade arbetssätt nyckeln till att återigen göra läraryrket attraktivt.

En annan kunskapssyn behövs

Synen på kunskap har förskjutits gradvis under hela efterkrigstiden i takt med införandet av nya läroplaner. [3] Den traditionella synen på kunskap som förmågan att känna till och behärska systematiskt framtagna och kontrollerbara fakta blev efterhand alltmer ifrågasatt. I dess plats växte i stället fram en postmodernistiskt inspirerad, konstruktivistisk kunskapssyn som nådde sin kulmen i 1994 års läroplaner (*Lpo94* och *Lpf94*). I dessa accentuerades idén om kunskap som skapad i ett socialt sammanhang. En sådan syn på kunskap leder i förlängningen till att det inte finns något som uppfattas som objektiv kunskap: inget som motsvarar den traditionella synen på kunskap som inlärandet av fakta om yttervärlden. Skolverkets nationella kvalitetsgranskning från 2003 bekräftar detta: [4]

”En tolkning som utifrån detta synsätt gjordes från såväl statligt, kommunalt som fackligt håll och som fått stor spridning innebär att kunskap inte går att förmedla eller överföra från en individ till en annan.”

I takt med att denna konstruktivistiska kunskapssyn växte sig starkare underminerades alltså en insikt som tidigare mer eller mindre tagits för given: Att skolans överordnade uppgift är att ge tillgång till den ackumulerade mänskliga kunskapen.

Löften om högre lön förändrar näppeligen detta. Ansvar för elevens kunskapsutveckling har flyttats till eleverna själva, medan läraren degraderats till en sorts handledare. Om det inte anses möjligt att tillägna sig kunskaper om världen som är oberoende av individen får det omvälvande effekter för skolan. För att till fullo förstå något måste varje elev i princip konstruera sin egen kunskap, vilket anses ske mest effektivt om barnet från tidig ålder genom aktiva metoder och egna undersökningar utgår från sina egna erfarenheter, snarare än tillgodogör sig den tidigare insamlade och överförda kunskap som det traditionellt varit lärarens uppgift att förmedla.

I takt med att denna konstruktivistiska kunskapssyn växte sig starkare underminerades alltså en insikt som tidigare mer eller mindre tagits för given: Att skolans överordnade uppgift är att ge tillgång till den ackumulerade mänskliga kunskapen, under ledning av ämneskunniga och personer utbildade i att lära ut kunskap.

År 2011 års läroplan innebar en viss moderering, men konstruktivismen sätter fortfarande en stark prägel på kunskapssyn och arbetssätt. I läroplanen för gymnasiet står det: [5]

- utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser och att återvändsgränder i studiegången undviks,
- lärarna anpassar undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och förutsättningar, [...]
- skolan i dialog med eleven upprättar en individuell studieplan för varje elev och reviderar den vid behov.

Elevens – och i förlängningen föräldrarnas – oinskränkta rätt till individuell anpassning ökar risken för passivitet. Den efterfrågade kunskapsnivån blir otydlig och fragmentiserad, och det blir svårt för läraren att ställa krav. I praktiken innebär läroplanen att undervisningen saknar klara mål. Situationen försvåras ytterligare genom att läroplanen utgår från två oförenliga krav: Önskemålen ska tillgodoses inom ramen för en i utbildningshänseende sammanhållen klass, samtidigt som varje elev ska ha möjlighet att välja sitt undervisningsinnehåll.

Kunskapsmätning och betygssättning

I valrörelser handlar frågan om betygssättning typiskt om hur tidigt betyg bör sättas och vad de bör mäta, men detta förutsätter att kunskap överhuvudtaget kan mätas. Då krävs att man ser kunskap som systematiskt framtagen och byggd på kontrollerbara fakta. Detta står alltså i strid med den konstruktivistiska kunskapssyn som fortfarande genomsyrar de svenska läroplanerna.

Om kunskap är något subjektivt är det logiskt att det inte kan finnas slutbetyg i olika ämnen. Det är därför lätt att förstå motståndet mot betyg och framför allt mot att betyg ska sättas med hjälp av gemensamma prov. Det senare står ju i direkt strid med den kunskapssyn som stipuleras i läroplanerna.

En första viktig insikt från forskningen är att osäkerhet om vad som förväntas och luddighet beträffande undervisningens mål utgör en stark stressfaktor.

Att det är processen och inte inläringen av fakta som är viktigast, har dessutom betydelse för rekryteringen av goda lärare. Synsättet leder till all den dokumentation som i dag tynger lärarna och sorterar bort dem som lockas av en lärares traditionella uppgifter: att öka elevernas kunskaper. Att vara lärare handlar mindre om att visa att elever vid en viss tidpunkt uppnått en viss kunskapsnivå, och mera om att själva processen genomförts på önskat sätt. Här är också förklaringen till varför betyg sätts enligt ett antal kriterier och att och att graden av måluppfyllelse inte nödvändigtvis avgörs vid slutet av kursen.

Denna pedagogik och dessa arbetssätt står som nämnts i direkt motsats till vad modern kognitions- och neurovetenskap lär oss om pedagogik. [6] En första viktig insikt från forskningen är att osäkerhet om vad som förväntas och luddighet beträffande undervisningens mål utgör en stark stressfaktor.

En ytterligare brännande fråga i valrörelsen gäller en rättvis skola där alla elever ges samma förutsättningar. Forskningen visar att dagens pedagogik och läroplaner också i detta avseende är högst relevant.

Den kanske viktigaste insikten är dock att effektivt lärande förutsätter en *instruerande* lärare med *förväntningar* på eleven. [7] Motsatsen, att eleven på egen hand söker kunskap efter att ha satt upp sina egna mål, ger just de effekter vi ser i den svenska skolan: fallande resultat över hela linjen och ojämlikhet som uppstår genom elevernas olika socioekonomiska bakgrund. Elevcentrerat kunskapssökande utan att eleven har tillägnat sig grundläggande färdigheter överbelastar arbetsminnet, tar alldeles för lång tid och blir ineffektivt. Det förklarar varför många elever i dag lämnar skolan med svaga kunskaper trots att de arbetat oerhört hårt under skoltiden, och leder till en viktig fråga för väljarna: är det denna forskning som ligger till grund för partiernas förslag eller bygger de på sådant som kan härledas ur en mera generell, ideologisk syn på undervisning? [8] Ett tecken på att en omprövning kan vara på gång vad gäller synen på kunskap är skolminister Anna Ekströms och LO-ordförande Karl-Petter Thorwaldssons gemensamma debattartikel i *Svenska Dagbladet* den 20 augusti där de aviserar en omläggning av hela den skolpolitik som Socialdemokraterna fört sedan 1945. [9]

En ytterligare brännande fråga i valrörelsen gäller en rättvis skola där alla elever ges samma förutsättningar. Forskningen visar att dagens pedagogik och läroplaner också i detta avseende är högst relevant. Om inte läraren får ha förväntningar på eleven, kommer hon eller han att försöka leva upp till förväntningar från annat håll, i regel från hemmet eller kamratkretsen. Vissa elever som har högt utbildade föräldrar och elever som går i en skola där förväntningarna hemifrån generellt sett är höga, drabbas i mindre utsträckning. De kan kombinera vad de får med sig hemifrån med vissa skolkunskaper och får på det sättet någorlunda goda kunskaper. Avsaknaden av begripliga betygskriterier och betyg först sent under skolgången drabbar barn från familjer med låg utbildning hårdast. [10] Ekonomiprofessorn **Bo Södersten** uttryckte det på följande sätt i en artikel på *DN Debatt* redan

1997: ”Vi som har gjort klassresan vet att betygen är de fattigas bästa vän. På samma sätt kan de bli en inträdesbiljett till arbetsmarknaden för invandrarungdomar.” [11]

Kunskapssynen och pedagogiken gör läraryrket oattraktivt

I läroplanen relativiseras alltså begreppet kunskap: ämneskunskap ska diskuteras och kritiseras i klassen *samtidigt* som eleverna ska lära sig ämnets grunder. Ämnenas kärna och den grundläggande kunskap som eleverna förväntas tillägna sig fastslås inte, och det betonas inte heller att det är en prioriterad uppgift för läraren att förmedla kunskap. I stället bejakas ett subjektivistiskt perspektiv där eleven ska leda sin egen inläring. Samtidigt anses det paradoxalt nog vara lärarens fel om eleven misslyckas i studierna. Det är ytterligare ett exempel på hur läraryrkets status påverkas av den grundläggande synen på kunskap i minst lika hög utsträckning som lönenivå och semesterdagar.

Den konstruktivistiska kunskapssynen erbjuder också en ursäkt för eleven att inte tillägna sig kunskaper på analytiskt krävande områden. Naturvetenskapens sannings- och kunskapsanspråk får nämligen också svag legitimitet. Med utgångspunkt i en postmodernistisk analys med syfte att ”dekonstruera” det skenbart neutrala förnuftets maktanspråk, kan även naturvetenskapen ha tillkommit i en viss samhällssituation. Då är inte heller den allmängiltig, utan kan förändras till följd av hur olika kulturer och samhällen konstruerar de hårda vetenskapernas fakta. Hur motiverar då läraren sina elever att lägga ner stor ansträngning på att bemästra sådan ”kunskap”?

Sammantaget innebär detta att en lärare i grunden inte har så mycket att erbjuda, något som framkommer redan på lärarutbildningen. Då är det inte så konstigt att yrket får låg status och att många hoppar av redan under utbildningen. Att vara lärare blir bara ett lite bättre betalt lågstatusjobb.

Det subjektivistiska perspektivet och den konstruktivistiska kunskapssynen – en kombination som i förlängningen leder till föreställningen att sanningar endast är olika perspektiv eller ideologiska tankebyggnader – är förödande för lärarens auktoritet och legitimitet att sätta betyg. Betygsättningen framstår som godtycklig maktutövning, samtidigt som eleven är beroende av ett bra betyg för att komma vidare. Det är knappast förvånande att det då utvecklas en tilltagande godtycklighet kring vad som krävs för ett visst betyg, vad pedagogikprofessorn **Jonas Linderöth** kallar en ”didaktisk konspiration” mellan elev och lärare. [12] Vaga kriterier som är öppna för tolkning blir också en källa till konflikt mellan lärare och elev eller föräldrar, och möjliggör dessutom för skolorna att använda betyg som konkurrensmedel för att locka elever.

Parallellt med den ändrade kunskapssynen har läraryrket i hög grad omdefinierats från ett intellektuellt och kulturellt yrke till ett socialt arbete. Alltsedan 1969 års läroplan för grundskolan (*Lgr69*) och 1976 års lag om skolans inre arbete, framhålls arbetsformer och psykosocialt stöd åt de svagaste eleverna som lika viktigt som kunskapsförmedling.

Sammantaget innebär detta att en lärare i grunden inte har så mycket att erbjuda, något som framkommer redan på lärarutbildningen. [13] Då är det inte så konstigt att yrket får låg status och att många hoppar av redan under utbildningen. Att vara lärare blir bara ett lite bättre betalt lågstatusjobb.

Kunskapssynen och de ineffektiva arbetssätten i kombination med det motsägelsefulla i att läraren ändå tvingas betygssätta eleverna skapar en destruktiv spiral som oundvikligen underminerar läraryrkets attraktivitet.

Innan denna kunskapssyn slog igenom hade de som undervisade över tid lärt sig vilka tekniker som är effektiva för att förmedla kunskap till elever. Man hade lärt sig vad elever behöver göra för att befästa dessa kunskaper. Det innebar inte att alla var lysande lärare och att allt var perfekt, men resultaten var betydligt bättre än under den radikalt förändrade kunskapssynen och de oprövade pedagogiska teorierna som hastigt infördes; teorier som inte utvärderats vetenskapligt eller jämförts systematiskt mot de beprövade metoderna.

Kunskapssynen och de ineffektiva arbetssätten i kombination med det motsägelsefulla i att läraren ändå tvingas betygssätta eleverna skapar en destruktiv spiral som oundvikligen underminerar läraryrkets attraktivitet. Denna spiral illustreras i *Figur 1*.

Figur 1 Läraryrkets attraktivitet: den nedåtgående spiralen.

Varför behöver vi gå i skolan?

Skolan har vuxit fram för att lära ut sådant som vi människor knappast kan lära oss på egen hand. Att vi behöver gå i skolan för att lära oss läsa och räkna och förstå biologins, kemins och fysikens grunder, beror på att vi saknar nedärvd förmåga att ta till oss dessa kunskaper på det automatiska sätt som vi tillägnar oss biologiskt primära förmågor. [14] Detta behov understryks av att det är en lagstadgad plikt att gå i skolan i nio år. Eftersom mycket av det vi behöver lära oss inte faller sig naturligt är skolan inte heller alltid lätt och lustfylld. [15]

Genom beprövad erfarenhet har vi kollektivt lärt oss i vilken ordning man bäst bygger sina kunskaper och i vilken ålder de flesta är mottagliga för en viss nivå.

Det synsätt som framkommit genom forskning står i direkt motsats till den konstruktivistiska kunskapssynen med tillhörande progressiva undervisningsmetoder. Forskningen är entydig: det upptäcktsbaserade och barnledda lärandet är ineffektivt. För att bli bra på något krävs betydande ansträngning, övning och repetition. Arbetsminnet blir snabbt överbelastat om man som novis ska lära sig arbeta med att lösa komplicerade och sällan entydiga problem. Dessutom är det ovedersägligt att barn med särskilda behov – exempelvis neuropsykiatriska funktionsnedsättningar – missgynnas i oroliga pedagogiska situationer med svag struktur. [16] En väl utformad, lärarledd undervisning är betydligt bättre på att hantera detta problem och blir därmed också avsevärt effektivare.

De olika ämnena – matematik, kemi, historia och så vidare – har utkristalliserats över tid och varje ämne har sin specifika kärna, även om det givetvis sker förskjutningar och nya ämnen kan tillkomma. [17] Genom beprövad erfarenhet har vi kollektivt lärt oss i vilken ordning man bäst bygger sina kunskaper och i vilken ålder de flesta är mottagliga för en viss nivå. Denna ämnesspecifika didaktiska kunskap byggs in i läroböckerna, som över tid förändras när nya kunskaper och synsätt tillkommer efter att ha vunnit bred acceptans hos ledande ämnesföreträdare.

Partiernas förslag om läxornas vara eller inte vara och om läxläsning i skolan – och hur dessa förslag utformas – bör ställas mot forskning om hur läxorna påverkar inläring och förmåga till inläring i ett längre perspektiv.

Denna forskning bör begrundas i relation till partiernas förslag om hur läxläsning bör utformas. Läxor fyller funktionen att befästa kunskaper genom repetition och bör inte – vilket dock präglar dagens skola – bestå i öppna och komplicerade uppgifter för vilka eleverna behöver vuxenhjälp. [18] Likaså blir det sällan effektivt att arbeta ämnesövergripande och tematiskt på elementär nivå, eller ge uppgifter där eleverna ska leta fram nytt material och ge nya synvinklar på teman som inte är grundligt förberedda i klassrummet.

Partiernas förslag om läxornas vara eller inte vara och om läxläsning i skolan – och hur dessa förslag utformas – bör ställas mot forskning om hur läxorna påverkar inläring och förmåga till inläring i ett längre perspektiv.

Med en sådan förändrad kunskapssyn blir ämneskunskaper en oundgänglig förutsättning för goda lärare. Det är numera också belagt vad som utmärker en bra lärare. Dessutom är det i dag också väl belagt hur viktigt det är med en välstrukturerad och lugn studiemiljö, som ger möjlighet till djup koncentration. Vilka förslag erbjuder partierna för att erbjuda en sådan skolmiljö?

En slutsats är att det inte finns en motsättning utan tvärtom ett samband mellan traditionell lärarledd undervisning och att utveckla elevernas kreativa förmåga. Politiska förslag som inte tar hänsyn till detta samband, tar inte heller hänsyn till forskningen på området.

En ytterligare viktig aspekt är att eleverna får tydlig feedback. [19] Denna fungerar både som formativ bedömning och som ett sätt att signalera förväntningar på eleven. [20] Barn är inte vuxna och har större behov än vuxna av vägledning och struktur. Hjärnan har inte uppnått den vuxnes mognad och en huvuduppgift för skolan är att dana en ung person till att självständigt kunna hantera sitt vuxna liv i ett komplext samhälle.

Kreativitet, kritiskt tänkande och problemlösningsförmåga är inte heller fristående kompetenser som kan läras ut direkt. Kreativitet är till stor del beroende av underliggande ämneskunskaper och förutsätter att man behärskar det aktuella området. [21] Därför är de traditionella ämnesindelningarna och faktabaserad inläring fortfarande det bästa sättet att bygga den kunskap som behövs just för att lösa problem, tänka kritiskt och utveckla sin kreativitet.

En slutsats är att det inte finns en motsättning utan tvärtom ett samband mellan traditionell lärarledd undervisning och att utveckla elevernas kreativa förmåga. Politiska förslag som inte tar hänsyn till detta samband, tar inte heller hänsyn till forskningen på området.

Läraryrket kan återigen bli attraktivt

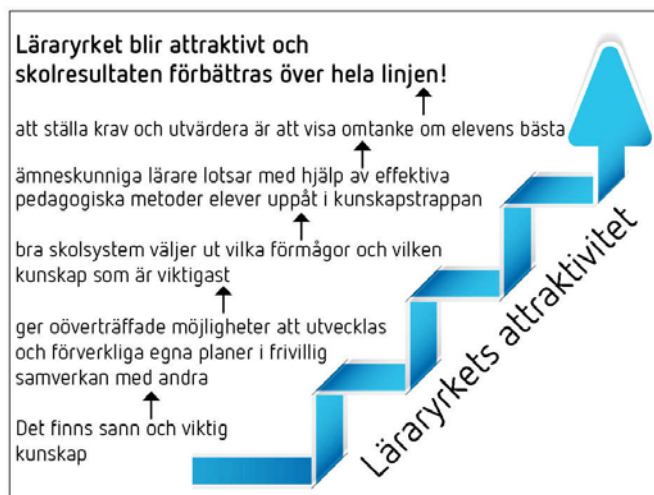
Om vi utgår från en annan syn på kunskap och baserar undervisningsmetoder på insikter från modern hjärnforskning, skapar vi samtidigt ett nytt paradig. Förutom att resultaten skulle stiga och många av dagens problem minska, skulle lärarnas status höjas och yrket bli mer attraktivt. Det förutsätter att skollagens krav på att undervisningen ska bygga på ”vetenskap och beprövad erfarenhet” tas på allvar.

Den kanske enskilt viktigaste faktorn för hur väl en elev kan utveckla sin potential är lärarens skicklighet. Den mest centrala komponenten är då att läraren kan ämnet väl, men också att läraren tillägnat sig effektiva pedagogiska metoder. För att lyckas med detta måste läraren ha förväntningar på eleverna, ställa krav och regelbundet utvärdera elevernas resultat.

Reformerna under andra halvan av 1900-talet bortsåg från hundratals år av beprövad erfarenhet av hur man lär sig och vilken undervisning som fungerar väl. Nu har vi den hårda vägen samlat på oss en mängd erfarenhet av metoder som visat sig inte hålla måttet. Vi har lärt oss att de flesta idéer som styr dagens skola och pedagogik inte fungerar. Det finns också stor erfarenhet från andra länder med skolsystem som är värda att inspireras av. [22]

Vi behöver återgå till synen att det finns sann och viktig kunskap som ger oöverträffade möjligheter att utvecklas och förverkliga egna planer i frivillig samverkan med andra. Då bör det vara en huvuduppgift för skolan att välja vilka förmågor och vilken kunskap som är viktigast för en ung person att tillägna sig. Detta måste givetvis göras utifrån skillnader i elevers motivation och inneboende förmåga och successivt med allt större hänsyn till vad som intresserar de enskilda eleverna. Den kanske enskilt viktigaste faktorn för hur väl en elev kan utveckla sin potential är lärarens skicklighet. Den mest centrala komponenten är då att läraren kan ämnet väl, men också att läraren tillägnat sig effektiva pedagogiska metoder. För att lyckas med detta måste läraren ha förväntningar på eleverna, ställa krav och regelbundet utvärdera elevernas resultat. Detta är att visa eleven omtanke och ge stöd åt svaga elever. Läraryrket skulle återigen bli attraktivt, skolresultaten förbättras över hela linjen, och en uppåtgående spiral skapas (Figur 2).

Figur 2 Läraryrkets attraktivitet: den uppåtgående spiralen.

Magnus Henrekson är professor i nationalekonomi och vd för Institutet för Näringslivsforskning (IFN). Till 2009 var han innehavare av Jacob Wallenbergs forskningsprofessur vid Handelshögskolan i Stockholm. Han forskar främst om institutioners betydelse och entreprenörskapets ekonomi.

NOTER

[1] Se t.ex. de två McKinseystudierna *How the World's Best-Performing Schools Come out on Top* och *How the World's Most Improved School Systems Keep Getting Better*, publicerade 2007 respektive 2010 (Washington, DC: McKinsey Global Institute).

[2] OECD (2016), *School Leadership for Learning: Insights from TALIS 2013* (Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development).

[3] Se Inger Enkvist (2017), "Postmodernism och subjektivism i Läroplan för grundskolan, *Lgr11*", och Ingrid Wällgren (2017), "Den postmodernistiska kunskapssynen och den svenska skolan", i Magnus Henrekson, red., *Kunskapssynen och pedagogiken – varför skolan slutade leverera och hur det kan åtgärdas* (Stockholm: Dialogos).

[4] Skolverket (2003, s. 27), *Lusten att lära – med fokus på matematik*. Nationella kvalitetsgranskningar 2001–2002. Rapport 221. Stockholm: Skolverket.

[5] Skolverket (2017, s. 15–16), *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011* (reviderad 2017). Stockholm: Skolverket.

[6] Se t.ex. Daisy Christodoulou (2014), *Seven Myths about Education* (New York: Routledge) eller Martin Ingvar och Gunilla Eldh (2014), *Hjärnkoll på skolan* (Stockholm: Natur & Kultur) och Martin Ingvar (2017), "Inte anpassad för hjärnan", i Henrekson, red., a.a..

[7] För en genomgång av forskningen, se t.ex. Sara L. Bengtsson (2015), "Inläringens hemligheter handlar om förväntan", i Mats Bergstrand, red., *Vägen ut ur skolkrisen – nio experter om framtiden för svensk utbildning*. Visby: eddy.se.

[8] Paul A. Kirschner, John Sweller och Richard E. Clark (2006), "Why Minimal Guidance during Instruction Does not Work: An Analysis of the Failure of Constructivist, Discovery, Problem-Based, Experiential, and Inquiry-Based Teaching", *Educational Psychologist* 41(2), s. 75–86.

[9] Anna Ekström och Karl-Petter Thorwaldsson (2018), "Fler än vi bör rannsaka sin skolpolitik". *Svenska Dagbladet*, 20 augusti. <https://www.svd.se/fler-an-vi-bor-rannsaka-sin-skolpolitik>.

[10] Per Kornhall (2013, s. 112), *Barnexperimentet – svensk skola i fritt fall* (Stockholm: Leopard förlag).

[11] Bo Södersten (1997), "'Betygen är den svages bästa vän'. Hårdare kunskapskrav i skolan gynnar fattiga och invandrare", *Dagens Nyheter*, 29 juni.

[12] Jonas Linderöth (2016, s. 105), *Lärarens återkomst – från förvirring till upprättelse* (Stockholm: Natur & Kultur). Linderöth beskriver visserligen hur detta uppstår mellan studenter och lärare på lärarutbildningarna, men likartade betingelser är också för handen i grund- och gymnasieskolan.

[13] Se vidare Linderöth (2016, kap. 4), a.a.

- [14] Se vidare Steven Pinker (2006, kap. 6), *Ett oskrivet blad och andra myter om människans natur* (Stockholm: Natur & Kultur) och David C. Geary (2011), "Primal Brain in the Modern Classroom", *Scientific American Mind*, September/October, s. 44–49.
- [15] Pinker (2006, s. 238), a.a. Se även Linderoth (2016, s. 169–170), a.a., om varför människor inte lär sig saker om de inte måste.
- [16] Vanna Beckman (2004), *ADHD/DAMP – en uppdatering* (Lund: Studentlitteratur).
- [17] Se t.ex. Linderoth (2016, kap. 6), a.a.
- [18] Att så är fallet framgick inte minst av Katarina Gunnarssons reportageserie i Studio Ett i mars–april 2018, <https://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=1637&grupp=8981&artikel=6900005>.
- [19] Det följer också att rektorer, som ska fungera som pedagogiska ledare och organisatörer av en välfungerande inlärmingsmiljö, själva ska ha lärarerfarenhet och gedigna kunskaper i sina egna ämnen.
- [20] Se särskilt John Hattie (2014). *Synligt lärande – en syntes av mer än 800 metaanalyser om vad som påverkar elevers skolresultat* (Stockholm: Natur & Kultur) och de två McKinseystudierna från 2007 och 2010, a.a. Om förväntningarnas betydelse, se Bengtsson (2015), a.a. Om vikten av formativa bedömningar, se Carola Wiklund-Hörnqvist och Lars Nyberg (2015), "Test bidrar till effektiv inläring", i Mats Bergstrand, red., *Vägen ut ur skolkrisen – nio experter om framtiden för svensk utbildning* (Visby: eddy.se).
- [21] Mihály Csikszentmihalyi (1996), *Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention* (New York: Harper Collins). Se vidare Christodoulou (2014, s. 76–87), a.a.
- [22] Exempelvis Harvardprofessorn Roland G. Fryers studier: "Injecting Charter School Best Practices into Traditional Public Schools: Evidence from Field Experiments", *Quarterly Journal of Economics* 129(3), s. 1355–1407, 2014, och "Management and Student Achievement: Evidence from a Randomized Field Experiment", NBER Working Paper nr 23437, 2017 (Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research).

« VALET 2018

DAGENS CITAT

---

5 september- Mer än troll
4 september- Torftigt
3 september- Utanförskap
2 september- Han är inte värd dig
1 september- EU kommer att lösa det?

DAGENS SIFFRA

---

5 september- 43
4 september- 1,1
3 september- 2,8
2 september- 41 procent
1 september- 39

SAGT OM VALET

---

5 september- "Samarbete med Sverigedemokraterna pågår redan"
4 september- Valspurten om en folkomröstning om SD
3 september- Valspurten: "Det gick bra för Åkesson"
1 september- Kvartals expertpanel tar sig an klimatfrågan
31 augusti- Het debatt om skatter och brottslighet i poddstudion

Kvartal
Box 3104, 103 62 Stockholm
info@kvartal.se

Tidskriften Kvartal ska främja en vuxen samhällsdebatt genom vederhäftig och saklig samhällsjournalistik, och bidra till att stärka och återupprätta civilitet, rättsstat och fungerande normer. Kvartal ägs och finansieras av Insamlingsstiftelsen Kvartal och står fri från kopplingar till politiska partier och intresseorganisationer.

© KVARTAL 2018 | [INTEGRITETSPOLICY](#)